

Bevarandeplan för Natura 2000-området Sävaråns utlopp

Trälhavet. Foto: Emil Larsson

Fastställd av Länsstyrelsen: 2016-12-12

Namn och områdeskod: Sävaråns utlopp, SE0810506

Kommun: Umeå

Skyddsstatus: Natura 2000: särskilt skyddsområde (SPA)

Övrigt skydd: Naturresevat. Resevatat är beslutat (2016) men överklagat och dialog pågår med markägare.

Markägare: Privata

Förvaltare: Länsstyrelsen Västerbotten

Area: 819,3 ha

Karta

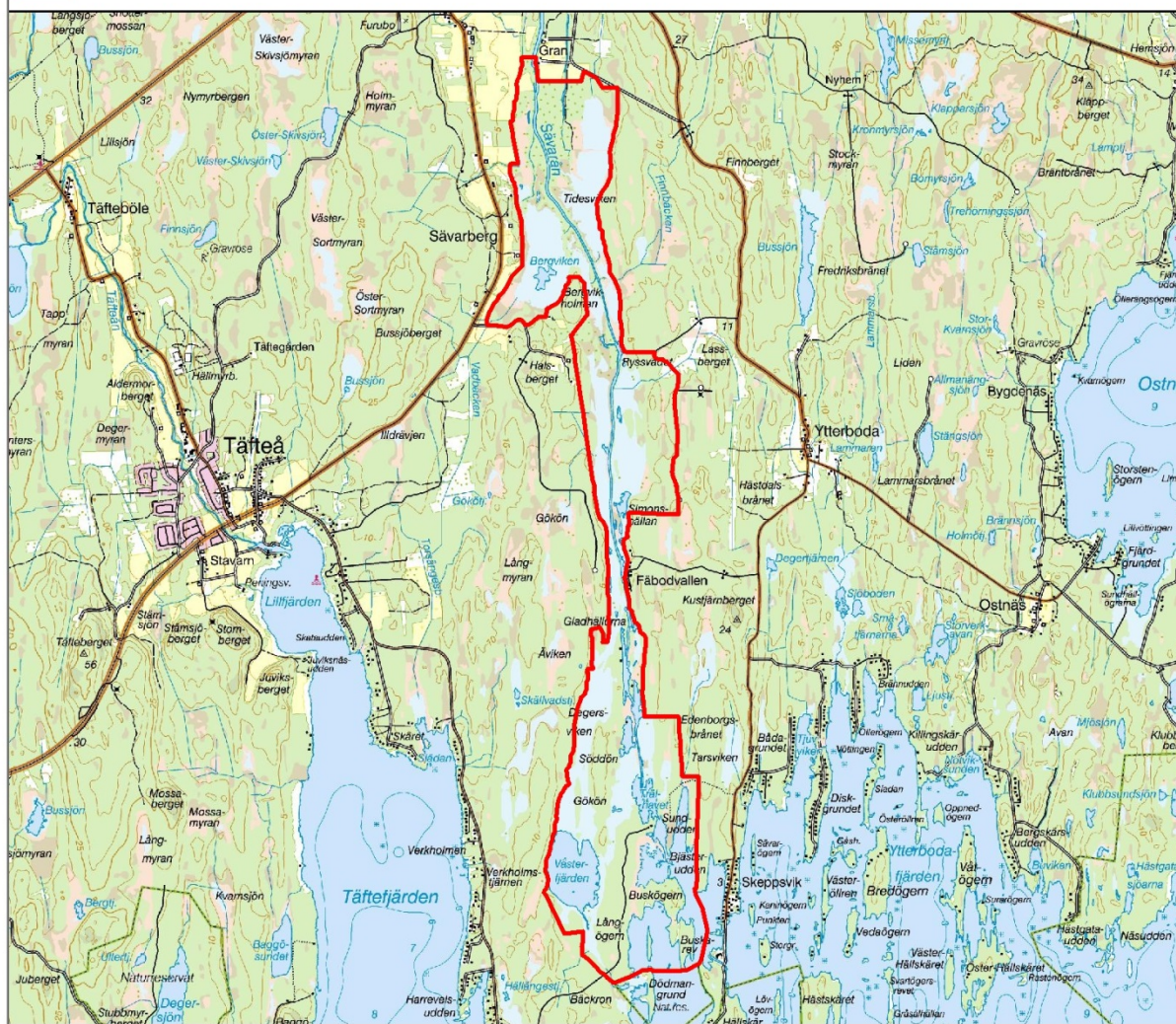
Sävaråns utlopp
Områdeskod: SE0810506
Kommun: Umeå
Area: 819,3 ha

Länsstyrelsen
Västerbotten

Gräns för Natura 2000-området

0 2 4
Kilometer

Natura 2000

Natura 2000 är EU:s nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. I Sverige har vi ca 4 000 Natura 2000-områden varav ca 250 finns i Västerbottens län. För varje område finns naturtyper och/eller arter utpekade. Syftet med Natura 2000-området är att bidra till att de för området utpekade naturtyperna och arterna har gynnsam bevarandestatus i Sverige och EU, vilket innebär att de utpekade arternas och naturtypernas utbredningsområde, areal, populationsutveckling och andra kvaliteter finns och kan bevaras.

Bevarandeplan

För varje Natura 2000-område finns en bevarandeplan upprättad. Här beskrivs de utpekade naturtyperna och arterna, deras bevarandetilstånd i det specifika området, samt vilka bevarandemål som har satts upp för dem. Om åtgärder och skötsel krävs för att uppnå målen beskrivs de också. Bevarandeplanen fastställs av Länsstyrelsen.

Bevarandeplanen ska fungera som vägledning och stöd om någon form av exploatering blir aktuell. De naturvärden som finns i respektive Natura 2000-område får inte påverkas negativt och därför krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka bevarandevärdena i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området om de riskerar att påverka områdets bevarandevärden. Detta regleras i miljöbalken 7 kap 28-29§§. Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka naturvärden behöver man samråda med Länsstyrelsens miljöenhet före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls samråd med Skogsstyrelsen.

Utpekade arter enligt Fågeldirektivet

A002 Storlom
A038 Sångsvan
A072 Bivråk
A094 Fiskgjuse
A104 Järpe
A108 Tjäder
A119 Småfläckig sumphöna
A127 Trana
A151 Brushane
A166 Grönben
A177 Dvärgmå
A193 Fisktärna
A194 Silvertärna
A217 Sparvuggla
A222 Jorduggla
A223 Pärluggla
A234 Gråspett
A236 Spillkråka
A241 Tretåig hackspett
A409 Orre

Beskrivning av området

Natura 2000-området Sävaråns utlopp är sedan 2016 även skyddat som naturreservat med namnet Nedre Sävarån. Reservatet är beslutat men överklagat och dialog pågår med markägaren. Beskrivningen nedan är en förkortad version av den som finns att läsa i reservatets beslut och skötselplan.

Området ligger 15 km ONO om Umeå centrum i Umeå kommun. Reservatet är beläget i den mycket flacka sänka som sträcker sig från Sävar samhälle ner till havet vid Skeppsvik. Här rinner den oregle-

rade skogsälven Sävarån fram. Dess oreglerade flöde utgör reservatsområdets livsnerv. Åns flödesregim och översvämningar skapar mycket värdefulla vattenmiljöer och präglar områdets våtmarker och skogar. Dess fallhöjd inom reservatet är endast en dryg meter och mycket små arealer inom området ligger högre än 5 meter över havsnivån. Landskapet består av en mosaik av öppna vidsträckta våtmarker och lövdominerade sumpskogar omväxlande med skogsklädda holmar och åsryggar.

Ån utgör en viktig fiskvandringssväg för populationer av lax och havsöring och är även viktig för sik, lake, flodnejonöga och id. I området finns även viktiga lek- och uppväxtområden för gädda, abborre, mört, benlöja och braxen.

Våtmarkerna domineras av blöta starrbevuxna kärr som till övervägande del är helt hydrologiskt intakta. De största kärren är Tidesviken och Bergviken som består av formliga hav av norrlandsstarr och fläskstarr och bitvis är mycket svårforcerade. Många intressanta växter har under åren påträffats i området. Vid Bergviken växer t.ex. bredkvaledun, grodtåg, trubbnate, ävjepilört, myskgräs och den ovanliga grönskäran. Vid Tidesviken förekommer dvärgnäckros i de blötaste delarna. Stora delar av våtmarken har fått högsta klassning i länets våtmarksinventering.

De stora översvämningssområdena och de unga myrarna i Sävaråns mynningsområde är utomordentliga rast- och häckningslokaler för fågel. De vidsträckta limnogenä kärr och lövrika strandsumpskogarna saknar motstycke i länet.

Områdets skogar uppvisar en gradient från mycket blöta sumpskogar upp till torra tallskogar på hållmarkerna vid Simonshällan. De skogar som präglar området och ger det dess karaktär är de lövsumpskogar som domineras av jolster och säl. Björk och gråal förekommer också allmänt men gråalen är endast vanlig närmast ån där den även växer hägg. Trädens livslängd är förhållandevis kort och omsättningen stor varför bildningen av död ved går mycket snabbt. Den mycket höga andelen död ved bidrar till att mängden vedlevande svampar och insekter är stor.

Skogen på fastmarksholmar och moränmarker utgörs huvudsakligen av äldre, ofta lövrika granskogar. Stora arealer granskogar återfinns också i reservatets södra del på Söddön, Långögern och Buskögern. Dessa granskogar har generellt sparsam förekomst av död ved och bär alla spår av skogsbruk såsom stubbar, körvägar och avverkningar. I området finns också en del ungskogar.

Fågellivet är mycket rikt men är på grund av områdets svårillgänglighet inte så väl känt. De sumpiga löv- och blandskogarna härbärgerar flera par spillkråka, mindre och tretåig hackspett samt gråspett. Tidigare förekom även vittryggig hackspett inom området utmed nedre Sävarån. I områdets skogar utgör också järpen en karaktärsart. De lövrika skogsmarkerna längs Sävarån är av central betydelse för stammarna av lövskogsbärande hackspettar och andra fåglar i den södra länsdelen. I områdets lövskogar och videbuskmarker förekommer grönsångare, rosenfink och stjärtmes regelbundet. Sångsvan och trana utgör karaktärsarter i de vidsträckta våtmarkerna där också brushane och glutt-snäppa häckar.

Dvärgmåsar födosöker regelbundet, ibland i mycket stora antal, över våtmarkernas blötare delar och utmed ån sjunger sävsångaren. Bland rovfåglarna häckar både lärkfalk, ormråk, bivråk, sparvhök och fiskgjuse inom reservatet. Sommartid har ovanligare arter som brun kärrhök, brun glada, småfläckig sumphöna, snatterand och busksångare noterats i området.

Även som rastlokal är området mycket värdefullt. Stora mängder fåglar nyttjar översvämningssmarkerna vid Bergviken och Tidesviken och de vegetationsrika vikarna vid utloppet. Bland annat rastar regelbundet stora flockar tranor, gäss, sångsvanar och änder om våren. Området används också frekvent som ruggningsområde för många änder under sensommar och höst. Mycket återstår fortfarande att upptäcka om reservatets djurliv.

Bevarandesyfte

Det överordnande bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EUs Fågeldirektiv eller Art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper eller arter som utgjort grund för utpekandet av området.

Prioriterade bevarandevärden

Områdets mosaik av värdefulla naturmiljöer granskogar, lövsumpskogar, våtmarker, stränder och vattenmiljöer, samt fågellivet som är förknippat med dessa miljöer. Särskilt viktiga är områdets lövrika miljöer.

Motivering

Områdets variationsrika karaktär skapar en rikedom av livsmiljöer som hyser mycket artrika växt och djursamhällen. Området hyser en av länets finaste livsmiljöer för hackspettar och andra lövskogsberoende fågelarter.

Prioriterade åtgärder

Lövgyvnande skötsel i stora delar av området. Dikesvallarna vid Tidesviken ska röjas. Forsen vid åns utlopp bör restaureras. Se naturreservatets beslut och skötselplan för detaljer och kartor över skötselområden.

Beskrivning av utpekade fågelarter

Skogsfåglar

Ungefär hälften av de utpekade fågelarterna är i första hand knutna till skogen: bivråk, järpe, pärluggla, sparvuggla, spillkråka, tretåig hackspett, gråspett och tjäder. De flesta arter är utpräglade stannfåglar som kan förväntas finnas i området hela året. Den tretåiga hackspetten och gråspetten är mer rörliga under vintern. Bivråken flyttar till tropiska Afrika på vintern.

Bevarandetillstånd idag

Utpekade skogsfåglar bedöms ha gynnsamma bevarandetillstånd. Skogarna i området utgör goda livsmiljöer för fåglarna, särskilt för hackspettarna. Flera av arterna behöver dock stora arealer, och är sannolikt beroende av miljöer även utanför själva Natura 2000-området. Det finns ingen särskild övervakning av fågelpopulationerna i området. Flera av arterna minskar nationellt, framförallt på grund av det landskapstäckande, intensiva skogsbruket.

Bevarandemål

Områdets populationer av dessa arter ska vara livskraftiga och inte minska i antal eller utbredning. Arternas livsmiljö ska bestå av variationsrik och naturskogsartad skog, med träd i olika åldrar och storlekar och ett stort inslag av lövträd.

Alla utpekade arter påverkas negativt av skogsbruk. Skogen ska därför vara opåverkad av skogsbruk och vara av naturskogskaraktär. För den tretåiga hackspettens födotillgång ska döda och döende granar finnas rikligt. Grova träd av gran, tall och asp ska finnas för spillkråkan och gråspetten att hacka ut sina bohål i. Pärlugglan är i sin tur beroende av bohål som spillkråkan hackat ut. Även för sparvugglan är förekomsten av lämpliga bohål den mest begränsade faktorn. För både spillkråkan, gråspetten, pärlugglan och sparvugglan ska det finnas ett stort inslag av grova lämpliga boträd samt en god trädkontinuitet. För bivråken ska äldre, lövrik skog finnas.

Skog med tät undervegetation och stort inslag av löv, utan påverkan av röjning och gallring, ska finnas rikligt för järpens skull. Tjädern kräver sammanhängande skogsområden, och är framförallt vintertid beroende av äldre skog för födan. Den återkommer till samma spelplats varje år, och det är viktigt att

dessas inte platser inte avverkas. Våtmarker med stor tillgång på tuvull ska finnas för hönans födotillgång på våren. De ska ha en naturlig hydrologi med riklig tillgång på insekter, som utgör viktig föda för de unga kycklingarna.

Myr- och våtmarksfåglar

Följande fågelarter är främst knutna till myr- och våtmarker: sångsvan, storlom, trana, småfläckig sumphöna, brushane, dvärgmå, fisktärna, silvertärna, fiskgjuse, jorduggla och orre. Alla arter utom orren är utpräglade flyttfåglar och finns endast i området under häckningsperioden. Orren förekommer i området året runt.

Bevarandetillstånd idag

Alla de utpekade våtmarksfågelnas bedöms ha gynnsamma bevarandetillstånd i området. Området erbjuder stora, variationsrika våtmarksmiljöer av hög kvalitet som utgör goda livsmiljöer för våtmarksfågelnas. Det finns dock ingen särskild övervakning av fågelpopulationerna i området. Merparten av arterna är flyttfåglar vilket betyder att faktorer utanför området också påverkar populationerna. Jordugglan fluktuerar kraftigt med tillgången på smågnagare, och bedöms nationellt ha minskat med 10-30% de senaste 20 åren. År 2011 och 2015 var dock goda gnagarår vilket gynnat arten. Den småfläckiga sumphönan är sällsynt längs Norrlandskusten och är troligen inte en årlig häckare i området.

Bevarandemål

Områdets populationer av dessa arter ska vara livskraftiga och inte minska i antal eller utbredning. Vissa av arterna, såsom dvärgmå, silvertärna och fisktärna, använder området framförallt som födosöksområde. Området ska hysa goda födosöksmiljöer för dessa arter, med en hög produktion av fisk och insekter.

Myrnas och sjöarnas hydrologi är mycket viktig och får inte försämrats genom skogsbruk, dikning eller tung terrängkörning. Vattenkvaliteten ska vara god med en försumbar påverkan från förurning och övergödning.

Alla arter är mer eller mindre beroende av att de öppna ytorna inte växer igen. Speciellt brushanen, småfläckiga sumphönan, jordugglan och orren kräver stora, öppna ytor. Den småfläckiga sumphönan föredrar mader med fräken eller högstarrarter. Tranan, dvärgmåsen och tärnorna måste ha möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, omgärdat av vatten, och det förutsätter våtmarker med opåverkad hydrologi.

Skogen som omger myrarna ska vara opåverkad av skogsbruk. Framförallt trana, grönbena, fiskgjuse och orre är beroende av att myrnära skog inte avverkas. Fiskgjusen bygger sina bon i myr- och sjönära träd.

I området ska också fiskrika, lugnflytande vattenpartier förekomma där storlommen, fiskgjusen och tärnorna kan fiska. För sångsvanen ska vattenmiljöerna vara vegetationsrika.

Hotbild

Avverkning och annat skogsbruk skulle förstås innebära ett stort hot, men eftersom området är skyddat som naturreservat får inget skogsbruk förekomma här. Ökad graninväxning i de idag lövdominerade skogsområdena utgör ett hot mot arter knutna till lövskogsmiljöer. Bland de utpekade fågelarterna är flertalet hackspettar särskilt beroende av att dessa miljöer sköts för att undvika graninväxning.

Dikning skulle utgöra ett hot mot myrnas funktion och de utpekade våtmarksfågelnas och växternas. Igenväxning är ett hot mot flera av områdets utpekade fågelarter som är beroende av stora, öppna ytor, framför allt jorduggla, brushane och orre.

Förändrad flödesregim är ett hot mot arter och miljöer som är beroende av att området tidvis översvämmas. Detta är också mycket viktigt för att bevara våtmarkerna öppna. Vattenreglering av Sävarån eller dess biflöden är stora hot om de tillåts. Klimatförändringar riskerar att påverka nederbörd, temperatur och snötäcke och därmed rubba den naturliga flödesregimen.

Ökande trafik med motordrivna vattenfarkoster, t.ex. vattenskoter, på ån, fjärdar och grunda vattenområden, innebär en ökad störning för områdets häckande fåglar.

Exploatering i form av t.ex. bebyggelse utgör ett stort hot mot den biologiska mångfalden. Uppkomsten av hus och bryggor innebär en permanent påverkan på miljöerna, förändrar naturliga vattenprocesser, samt stör fågellivet. Särskilt störningskänsliga är fiskgjuse och bivråk under häckning, samt de stora mängder fåglar som rastar i området under vår och höst. Muddring påverkar artsammansättningen och förstör lekplatser för fisk.

Läckage av grumlande, försurande och övergödande ämnen från framförallt skogsbruk och jordbruk utgör hot mot Sävaråns vattenkvalitet och ett friskt, fungerande ekosystem.

Minken är ett hot mot markhäckande fåglar.

Övriga verksamheter som kan påverka områdets värden innefattar exploatering såsom väg- och anläggningsbyggen; täktverksamhet såsom bergtäkt; kalkning och gödsling. Dessa och liknande verksamheter kan påverka området även om de bedrivs utanför områdets gränser.

Bevarandeåtgärder

Skyddsåtgärder

Sävaråns utlopp är ett Natura 2000-område och har det skydd enligt miljöbalken som gäller samtliga Natura 2000-områden i landet. Alla verksamheter och åtgärder, innanför och utanför området, som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området är tillståndspliktiga enligt 7 kap 28-29 §§ miljöbalken. Området är även skyddat som naturreservat med namnet Nedre Sävarån. Reservatet beslutades 2016 men är överklagat.

Samtliga utpekade fågelarter är fredade enligt 3 § i jaktlagen (1987:259). Fredningen gäller också dess ägg och bon. Orre, tjäder och järpe får jagas på de tider som anges i bilaga 1 till jaktförordningen (1987:905), men är fredade övriga tider på året.

Enligt 4 § Artskyddsförordningen (2007:845) är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödnings-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Brushane, dvärgmå, fisktärna, silvertärna, trana, småfläckig sumphöna, bivråk, sångsvan och grönbena är upptagna i bilaga II i Bonnkonventionen för flyttande arter. Brushane, dvärgmå, fisktärna, silvertärna, trana, småfläckig sumphöna, sångsvan och grönbena är även upptagna i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Skötselåtgärder

Lövgynnande skötsel i stora delar av området. Dikesvallarna vid Tidesviken ska röjas. Forsen vid åns utlopp bör restaureras. Se naturreservatets beslut och skötselplan för detaljer och kartor över skötselområden.

Övrigt

Exempel på arter funna i området:

Svampar: harticka, kötticka, granticka, kuddticka, trådticka, ullticka, gränsticka.

Lavar: violettgrå tagellav, grenlav, garnlav.

Kärlväxter: fyrling, grönskära, ävjepilört, bredkvaledun, grodtåg, trubbnate, myskgräs.

Insekter: stekelbock, myskbock.

Fåglar (utöver de utpekade): smålom, stjärtand, årtå, svarthakedopping, dubbelbeckasin, drillsnäppa, mindre hackspett, vittryggig hackspett, göktyta, flodsångare, busksångare, rosenfink, videsparv, stjärtmes, sävsångare, skräntärna.

Däggdjur: utter, bäver.

Ytterligare information

På naturvardsverket.se kan du hitta mer information om Natura 2000.

I Naturvårdsverkets kartverktyg [Skyddad natur](#) kan du hitta kartmaterial och fakta om skyddade områden. Man kan ladda ner gränser och naturtypskartor (NNK) för alla eller enstaka områden.

I Skogsstyrelsens kartverktyg [Skogens pärlor](#) kan du bl.a. hitta information om skogar med höga naturvärden.